

בראשית תולדות להכיר בשינוי

לעיתים מאפיל סיפור גדול ודרמטי, על פרטים קטנים הנמצאים בשוליו. הבאתם של הפרטים הקטנים אל קדמת הבמה עשויה לתרום לנו רבות.

הסיפור המרכזי של פרשת תולדות הוא בלי ספק לקיחת הברכות על ידי יעקב במקום על ידי עשו. מי אינו זוכר את יצחק המתכווין לברך את עשו, את עשו היוצא במרץ להביא לו ציד מן השדה, את רבקה החרדה מן האפשרות שכוונתו של יצחק תוגשם, ואת כניסתו של יעקב אל יצחק אביו במסווה של בגדי עשו ושערות עיזים.

וכיצד מסתיים הסיפור מנקודת מבטה של כל דמות? יעקב זוכה בברכות העיקריות. עשו זועק מרה כדי לקבל בסופו של דבר ברכות שאינן שוות ערך לאלו שקיבל אחיו, וממשיך לשטום את אחיו. אך, האם באמת זהו סוף העלילה? לא! עלינו להמתין עוד כמה פסוקים כדי להשלים את התמונה. אך על מנת להבין את עוצמתם של הפסוקים המסיימים, נקדים ונאמר שלאורך כל הדרך, מעדיף יצחק את עשו, כמו שאומרת התורה בעוד האחים צעירים:

וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בָּפִיו וַרְבֵּקָה אֶהְבֶּת אֶת יַעֲקֹב:

ההעדפה הזו נמשכת, כמובן, גם בשעה שיצחק מבכר את בכורו עשו על פני הצעיר יעקב, ושולח אותו למשימה שמטרתה היא קבלת הברכות העיקריות.

אלא, שכל הבניין הזה שבנה יצחק משתבש באחת, והוא מעניק את הברכות ללא ידיעתו דווקא ליעקב. ומה אחר כך? לאחר שהוא מבהיר לעשו הזועק כי את הנעשה אין להשיב, מקבל יצחק מרבקה אשתו החרדה מאפשרות נישואי יעקב עם עמי הארץ, בקשה לשלוח אותו למשפחת אחיה. כיצד יגיב יצחק על הבקשה? כמו שנאמר, הוא שייך ל"מפלגה" של עשו, בו תמך לאורך כל הדרך, איך ימשיך את הדרך הזו עכשיו? על כך אומרת התורה:

וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוְהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: קוּם לֶךְ פְּדֵנָה אָרֶם בֵּיתָה בְּתוֹאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח לָךְ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבִן אַחִי אִמְךָ: וְאֶל-שֵׁדֵי יְבָרֶךְ אֶתְךָ וַיְפָרֵד וַיִּרְבֵּד וְהֵייתָ לְקַהֲל עַמִּים: וַיִּתֵּן לָךְ אֶת בְּרַפְת אֲבִרְהָם לָךְ וּלְזָרְעָךָ אֶתְךָ לְרִשְׁתְּךָ אֶת אָרֶץ מִגְרִיִּד אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: וַיִּשְׁלַח יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פְּדֵנָה אָרֶם אֶל לָבָן בֶּן בְּתוֹאֵל הָאֲרָמִי אַחִי רְבֵקָה אִם יַעֲקֹב וְעֵשָׂו:

כלומר, יצחק מבין היטב כי העולם הישן בו עשו היה המוביל ויעקב נגרר אחריו, אינו קיים עוד. בלי שום קשר לשאלה כיצד התרחש השינוי, והאם הוא שמח עליו או לא, הוא משנה באחת את הכיוון, ומגיב למציאות ולא לאידאל. מכיוון שהמצב עכשיו הוא שיעקב הוא זה שימשיך את המשפחה והעם, צריך לעשות הכל כדי לשמור עליו. לכן, מברך אותו יצחק ברכות נוספות, ומצטרף לתוכניתה של רבקה לשלוח את יעקב הרחק מן הבית כדי להגן עליו מפני עשו.

שינוי כזה אינו קל כלל ועיקר. הוא מנוגד לחלוטין לכיוון בו החזיק יצחק כל חייו, והעובדה שהוא מצליח לעשות אותו, מעידה על כך שהמילים, הפותחות את סיפור הברכות:

וַיְהִי כִּי זָקַן יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרְאֹת ...

מתייחסות לפן הפיזי של חייו של יצחק, ולא לזקנה מנטלית או עיוורון מציאותי. בחינת המציאות בכל שלב בחיים, עשויה להציל אותנו מתקיעות בעבר שאינו קיים יותר אלא בעולם הדמיון.

שבת שלום
יעקב (יוקי) מאיר